

## ODNOS MEDIJA I POLITIČKIH STRANAKA

### RELATIONSHIP BETWEEN THE MEDIA AND POLITICAL PARTIES

#### *Sažetak*

*Rad ima za cilj dati skroman doprinos razumijevanju odnosa medija i političkih stranaka, sa fokusom na ulogu medija kao primarnih aktera u političkom životu, najviše u predizbornim aktivnostima. Bez dobro organizovanog, nezavisnog i profesionalnog medijskog praćenja, teško je zamisliti fer, poštene i slobodne izbore. U razvijenim demokratijama masovni mediji su mnogo objektivniji i u pravilu nezavisniji od vladajućih stranaka, za razliku od zemalja u tranziciji gdje se informativni sistem dosta kontroliše i podložan je uticaju vladajućih struktura.*

***Ključne riječi:** mediji, sloboda mišljenja i izražavanja, manipulisanje*

#### *Summary*

*The paper's goal is providing a modest contribution to understanding the relationship between media and political parties, focusing on the role of the media as the primary actors in political life, mostly during the pre-election activities. Without well-organized, independent and professional media coverage, it is difficult to imagine fair, honest and free elections. In developed democracies, the mass media are far more objective and generally more independent of the ruling party, as opposed to countries in transition where information systems are to the large extent controlled and subject to influence by the authorities.*

***Key words:** media, freedom of opinion and expression, manipulating*

#### **Uvod**

Odnos politike, medija i javnog mnijenja već decenijama je predmet teorijske rasprave. O važnosti i moći medija objektivno postoje dva shvatanja. Jedno

je da je uticaj medija ogroman, snažan i direktan i da medijski sadržaji utiču direktno na građane kao krajnje korisnike, a drugo da je taj uticaj veoma mali, odnosno da su građani manje zainteresovani za medijske sadržaje, jer već imaju formirana mišljenja o onome o čemu mediji izvještavaju, pa je time uticaj medija ograničen samo na aktiviranje već postojećih mišljenja.

Mediji, kao nezavisni centri moći, su primarni izvor informacija o radu vlasti u državi, ali i o političkim, kulturnim i drugim ključnim dešavanjima unutar jedne države, čime predstavljaju veoma važan faktor za kreiranje preduslova za donošenje ispravnih odluka građana. Ukoliko svoju funkciju obavljaju na pravi način, onda su bitan faktor putem kojeg građani mogu učestvovati u javnom životu društva, iznoseći svoje interese i raspravljajući o djelovanju vlasti. Da bi se omogućila informativna funkcija medija, to zahtjeva kvalitetno i raznovrsno medijsko izvještavanje o temama, kao i otvorenost medijskog prostora različitim učesnicima.

Na primjeru Bosne i Hercegovine i drugih zemalja u tranziciji, vidljivo je da se mediji suočavaju sa nizom prepreka u ostvarivanju svoje demokratske uloge, poput fragmentacije medijskog prostora, nedostatka povjerenja građana, medijske regulacije i neadekvatnih mehanizama finansiranja medija.

### **Sloboda mišljenja i izražavanja**

Sloboda mišljenja i izražavanja, uključujući slobodu primanja i širenja informacija i ideja putem bilo kojeg sredstva bez obzira na granice (član 19. Univerzalne deklaracije o ljudskim pravima iz 1948. godine), jedno je od osnovnih građanskih i političkih prava koje je ugrađeno u sve instrumente koji se odnose na ljudska prava.

Tako je već Deklaracijom o pravima čovjeka i građanina iz 1789. godine, izražen značaj slobode izražavanja i štampe, u kojoj se navodi da „slobodno saopćavanje misli i ubjeđenja jedno je od najdragocjenijih prava čovjeka; prema tome, svaki građanin može slobodno govoriti, pisati, objavljivati s tim što odgovara za zloupotrebu ove slobode u slučajevima predviđenim zakonom“.

Također je sloboda mišljenja i izražavanja propisana i Međunarodnim paktom o građanskim i političkim pravima iz 1966. godine (član. 19.) i Evropskom konvencijom za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda iz 1950. godine (član 10.), ali je stavom 2. istog člana Konvencije sloboda mišljenja i izražavanja izložena „uslovima, ograničenjima ili sankcijama koje su neophodne u demokratskom društvu u interesu nacionalne sigurnosti, teritorijalnog integriteta, sprečavanje nereda ili zločina...“, jer, iako je pluralizam mišljenja potreba razvoja demokratskog društva, sloboda izražavanja nije apsolutno pravo.

Navedeni međunarodni instrumenti direktno su uvršteni u Aneks 4. Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini – Ustav Bosne i Hercegovine, Aneks 1. – dodatni sporazumi o ljudskim pravima koji će se primjenjivati u Bosni i Hercegovini i Aneks 6. – Sporazum o ljudskim pravima.

### **(Ne)zavisnost medija**

Danas je politika u modernim državama nezamisliva bez djelovanja masovnih medija. U razvijenim demokratijama masovni mediji su mnogo objektivniji i u pravilu nezavisniji od vladajućih stranaka, za razliku od zemalja u tranziciji gdje se informativni sistem dosta kontroliše i podložan je uticaju vladajućih struktura. Osnovna odlika prisustva demokratije u političkom sistemu jedne zemlje je nivo dostignute samostalnosti i nezavisnosti informativnog sistema u odnosu na institucije koje imaju političku moć.

Jedan od osnovnih uslova ostvarivanja demokratije je javnost „koja je nezamisliva tamo gdje je sistem informisanja pod cenzurom institucija političkog sistema, vladajućih stranaka i njihovih vođa, finasijskih moćnika, lobija itd.“<sup>1</sup>

Javnost je pojam kojim se označava masa građana koji imaju relativno trajan i aktivan odnos prema dešavanjima u društvu i koji svoje stavove izražavaju putem političkih stranaka, u cilju obezbjeđenja učešća u procesima donošenja odluka od općeg značaja. Oblik svijesti javnosti jednog dijela društva o odobravanju ili osporavanju, podržavanju ili protivljenju prema određenim mjerama, odlukama i postupcima koji su od interesa za društvenu zajednicu, a formira se prvenstveno putem medija, predstavlja javno mnijenje. Bez slobode izražavanja nemoguće je stvaranje javnog mnijenja kao elementa demokratije modernog političkog sistema.

Masovni mediji, političke stranke kao i druge institucije mogu izazvati i usmjeriti javno mnijenje o nekom pitanju koje smatraju bitnim. Uticaj javnosti i javnog mnijenja je veliki, jer su javni rad i poštivanje javnog mnijenja bitni preduslovi da politička stranka uspije u ostvarivanju programskih ciljeva.

Razvoj profesionalnih i nezavisnih medija građanima može pružiti više transparentan i učinkovit rad vlasti te pružiti informacije potrebne za donošenje odluka i sudjelovanje u društvu. Činjenica je da danas medijski prostor u Bosni i Hercegovini i susjednim zemljama, za razliku od prethodnih godina, bolje služi potrebama građana, međutim, nastavak ekonomske krize i manjak

---

1 Duraković, N., „Uporedni politički sistemi“, Sarajevo, 2007, str. 36.

demokratske tradicije dovodi medije do političke podijeljenosti i potkopava njihovu nezavisnost. Mogućnost medija da dosljedno i profesionalno obavljaju svoj posao, zavisi i od stepena finansijske nezavisnosti tog medija, podrške pravnom i zakonskom okviru koji će omogućiti medijima da djeluju bez straha od cenzure, zloupotrebe ili drugih pritisaka na rad medija.

### **Manipulisanje medijima**

Kontrolom medija, diktiranjem sadržaja u njima, neistinitim iznošenjem informacija, isključivanjem određenih vrsta sadržaja kao i javnih osoba poput političara ili novinara, direktno se manipuliše javnim mnijenjem. Direktni uticaj nad funkcionisanjem sistema informisanja, kroz različita lobiranja političkih ali i drugih snaga nad medijima sa ciljem zastupanja njihovih interesa, može omogućiti ostvarivanje vlasti nad istim. Vrlo često vladajuća struktura pokušava da ograniči pristup novim medijima zbog različitih gledišta ili sadržaja koji bi mogao biti suprotan njihovoj politici.<sup>2</sup>

Tehnike manipulacije medijima poznate su i teorijski razrađene i dijele se na: „direktne (agenda setting: skretanje pozornosti na „naše“ teme, pseudo-događaj, korištenje funkcija kao elemenata vrijednosti svijesti, prikriveni oglasi) i indirektna (sprega s vlasnicima, uticaj na urednike, novinari članovi užeg vođstva stranke, novinari simpatizeri stranke).“<sup>3</sup> Stoga se vladajuće političke stranke bore da zadrže monopol nad sistemom informisanja, što je posebno izraženo u zemljama tranzicije u kojima vladajuće stranke „insistiraju na opstojnosti starog sistema informiranja zasnovanog na rigidnoj ideološkoj i političkoj selekciji, cenzuri i monopolu nad tzv. državnim medijima. Uz to ide i monopol nad kadrovskom politikom u cjelokupnom sistemu informiranja, što im završava pola posla prilikom svakih izbora.“<sup>4</sup>

---

2 Sloboda informisanja, izražavanja i medija bila je posebno važna tokom hladnog rata, kada ljudi u socijalističkim zemljama Istočne Evrope nisu imali pristup inostranoj štampi. Vlade nekih zemalja su pokušale ograničiti i upotrebu satelitskih antena kako bi spriječile svoje građane da prate inostrane kanale. I danas ima zemalja koje ograničavaju pristup internetu u cilju sprječavanja pretraživanja web stranica koje se smatraju nepoželjnim.

3 Malović, S., „Mediji i izbori: manipulacije jače od regulative“, u „Politička misao“, Vol XL, br. 4, 2003, str. 48.

4 Duraković, N „Uporedni politički sistemi“, Sarajevo, 2007, str. 36.

## Uloga medija u političkim procesima

O značaju medija u političkim procesima govori i činjenica da se o medijima govori kao o dodatnoj vlasti u državi, pored zakonodavne, izvršne i sudske. Uloga medija u političkom životu je demokratska, i pored uloge pružanja informacija o dešavanjima u društvu, važnu ulogu ima i u edukovanju javnosti na koji način pruža mogućnost da javnost stvara svoje mišljenje o određenim pitanjima. Mediji različito iskazuju gledišta na suštinu demokratskih i političkih procesa, ali ipak mogu prikazati gotovo cjelovitu sliku pitanja o kojem se raspravlja. Pored uloge medija o obavještavanju o globalnim problemima i edukovanju javnosti, mediji isto tako mogu biti jedan od instrumenata državne propagande ili pojedinačnih i drugih interesa.

Savremene informacijsko-komunikacijske tehnologije nude priliku za razvoj demokratije uspostavom novih komunikacijskih modela između građana, javnih institucija i političkih aktera, stvarajući tako uslove za nove vidove učešća građana u odlučivanju o stvarima od javnog interesa.

U Bosni i Hercegovini korištenje novih komunikacijskih tehnologija još uvijek je u fazi razvoja, jer su web stranice prije svega informativnog karaktera, a veoma malo participativnog, odnosno, potencijali novih komunikacijskih modela nisu iskorišteni dovoljno da bi podstakli takvu vrstu participacije građana, posebno uzimajući u obzir političku apatiju i nepovjerenje građana prema institucijama vlasti i političkim liderima, što predstavlja ozbiljan problem za razvoj demokratije u Bosni i Hercegovini. Savremene komunikacijske tehnologije sve više otežavaju nadzor dotoka informacija, čime je „budućnost web informiranja u demokratizaciji, pluralizmu mišljenja, participativnom novinarstvu i interakciji koje će sve više imati obilježja neprekinutog poliloga, a sve manje monopolske masmedijske aktivnosti“.<sup>5</sup>

Mediji imaju veliku ulogu u izbornom procesu, pri čemu su masovni mediji (štampani mediji, radio, televizija, internet i drugi oblici elektronske distribucije informacija) nezamjenjivi u provođenju demokratskih izbora. Bez dobrog medijskog praćenja teško je zamisliti slobodne i fer izbore.

Mediji imaju ulogu da istraživanjem i proučavanjem uspjeha i padova vladajuće strukture informišu javnost u djelovanju i učinkovitosti njihovih izabranih predstavnika, omogućavaju sudjelovanje javnosti u izbornom procesu ne samo uvidom u rad institucija vlasti nego i edukacijom građana o njihovim pravima, izvještavanjem o toku izborne kampanje, omogućavanjem komuniciranja političkih opcija sa biračima, izvještavanjem o procesu i rezultatima

---

5 Osmančević, E., „Demokratski procesi u komunikaciji“, Sarajevo, 2009, str. 80.

glasanja, posmatranjem cjelovitog izbornog procesa sa iznošenjem njegove djelotvornosti i pravednosti.

Da je međunarodna zajednica veoma ozbiljno shvatila ulogu medija posebno u izbornom procesu, govori i to da je „Vijeće Evrope u Preporuci broj R (99)15 Odbora ministara državama članicama u mjerama koje se tiču medijskog praćenja izbornih kampanja naglasila nezavisnost u vrijeme izbora, te kako izvještavanje mora biti pošteno, uravnoteženo i nepristrasno“.<sup>6</sup> Međutim, čak ni navedena pravila o ulozi medija za vrijeme izbora, a niti međunarodni standardi nisu garant poštenog i nepristrasnog izvještavanja.

### **Zakonski okvir u BiH**

U Bosni i Hercegovini je usvajanjem Izbornog zakona Bosne i Hercegovine<sup>7</sup> kao i podzakonskih akata, ova materija prilično kvalitetno regulisana. Prema tim propisima insistira se na nepristrasnosti i ravnopravnosti u predstavljanju političkih subjekata i definišu principi medijskog predstavljanja izborne kampanje.

Odredbama Izbornog zakona Bosne i Hercegovine propisano je da će mediji pravedno, profesionalno i stručno pratiti izborne aktivnosti uz dosljedno poštovanje novinarskog kodeksa, te opće prihvaćenih principa i pravila, posebno slobode izražavanja. Uz praćenje predizborne aktivnosti, mediji se moraju pridržavati principa uravnoteženosti, poštenja i nepristrasnosti, a posebno elektronski mediji koji navedene principe moraju poštovati u informativnim emisijama, pogotovo u emisijama aktuelnih vijesti, u intervjuima, raspravama o aktuelnim političkim temama, poput okruglih stolova i slično, koje nisu tematski u direktnoj vezi sa izbornim aktivnostima političkih subjekata ali bi mogle imati uticaj na raspoloženje birača. Novinari i voditelji u elektronskim medijima ne smiju u redovnim i posebnim emisijama iznositi svoju eventualnu stranačku pripadnost ili naklonost. Elektronski mediji dužni su besplatno i u potpunosti objavljivati saopćenja i informacije Centralne izborne komisije BiH kako bi birači bili informisani o svim aspektima izbornog procesa, a također i o rezultatima istraživanja javnog mnijenja. U toku 24 sata prije otvaranja

---

6 „Takođe su i nevladine organizacije, poput Article 19 iz Londona usvojile svoje preporuke o ulozi medija u izborima, ali i medijske kuće poput BBC, koji je posvetio cijelo poglavlje 19 svojih smjernica“ Malović, S., „Mediji i izbori: manipulacije jače od regulative“, u „Politička misao“, Vol XL, br. 4, 2003, str. 45.

7 “Službeni glasnik BiH“ br. 23/01, 7/02, 9/02, 20/02, 25/02, 4/04, 20/04, 25/05, 52/05, 65/05, 77/05, 11/06, 24/06, 32/07, 33/08, 37/08 i 32/10.

biračkih mjesta u BiH ne smije biti nikakvog medijskog izvještavanja o bilo kakvoj aktivnosti koja se odnosi na političku i izbornu kampanju. Period izborne šutnje traje do zatvaranja biračkih mjesta.

Do 2004. godine Zakonom je bilo zabranjeno plaćeno političko oglašavanje, ali je ta odredba ukinuta i sada je na snazi odredba koja omogućava svim političkim subjektima plaćeno političko oglašavanje (oglasi, javni pozivi, spotovi i sl.) u periodu od 30 dana prije održavanja izbora.

Također su propisani uvjeti po kojima elektronski mediji imaju pravo da odbiju emitirati političko oglašavanje. Javni elektronski mediji dužni su u periodu od 30 dana prije održavanje izbora, ravnopravno i fer predstavljati političke subjekte i informisati javnost o pitanjima u vezi sa izbornom kampanjom i izbornim procesom, te će u istom periodu omogućiti političkim subjektima besplatan termin za neposredno obraćanje. Za razliku od javnih, privatni elektronski mediji dužni su omogućiti pod jednakim uslovima u periodu od 30 dana prije dana održavanja izbora plaćeno političko oglašavanje političkim subjektima.<sup>8</sup>

Izborni zakon, međutim, ne tretira pitanje štampanih medija u Bosni i Hercegovini tokom izborne kampanje zbog čega je primjetno da isti redovno krše izborna pravila, pa i na dan izborne šutnje, jer ne podliježu zakonskim sankcijama, što predstavlja moguću prepreku za napredak vođenja izborne kampanje u skladu sa najvišim demokratskim standardima. Tako je Izbornim zakonom BiH (član 16.17.) propisano da politički subjekti svoje primjedbe na sadržaj u štampanim medijima u vezi sa praćenjem izborne kampanje upućuju Vijeću za štampu. Kao nevladina organizacija koju čine predstavnici štampanih medija kao i drugi pojedinci iz nevladinog sektora, Vijeće je propisalo Kodeks za štampu koji je izveden iz postojećih evropskih standarda novinarske prakse i smatra se moralno obavezujućim za sve novinare, urednike, vlasnike i izdavače novina. „Za razliku od RAK koja redovno i često vrlo oštro kažnjava ispade televizijskih i radio stanica, jedino sredstvo na koje se Vijeće za štampu može osloniti je objavljivanje periodičnih izvještaja, u kojima se navode evidentirana kršenja novinarskog kodeksa, ali izvještaji ne utječu na smanjenje govora mržnje i ostalih prijestupa u koje se upuštaju printani mediji, odnosno njihovi kreatori“.<sup>9</sup>

---

8 Opširnije o ovome: poglavlje 16. Izbornog zakona BiH.

9 Kebo, O., „Govor mržnje u medijima – političko-žurnalistički kič“, objavljeno u zborniku „Medijska spoticanja u vremenu tranzicije“, Media plan institut, Sarajevo, 2005, str. 211.

Regulatorna agencija za komunikacije (RAK), kao organ nadležan za praćenje rada elektronskih medija, primjenjuje svoj Pravilnik o postupku rješavanja kršenja uslova, dozvola i propisa Regulatorne agencije za komunikacije („Službeni glasnik BiH“ broj: 18/05) u svim slučajevima u kojima se elektronski mediji ne budu pridržavali odredbi Poglavlja 16. Izbornog zakona BiH i odredbi Pravilnika o medijskom predstavljanju političkih subjekata u periodu od dana raspisivanja izbora do dana održavanja izbora.

Poseban problem u Bosni i Hercegovini je vlasnička struktura medija, gdje se otvara politički prostor za uticaj na medije. Nikada se jasnije nisu mogli prepoznati politički uticaji vlasnika medija na uređivačku politiku. Jedan od takvih primjera je osnivač i predsjednik političke stranke SBB BiH, a ujedno već dugi niz godina i vlasnik većeg broja štampanih medija, od kojih je „Dnevni avaz“ najtiražniji dnevni časopis u Bosni i Hercegovini.<sup>10</sup> Promocija jednih političkih stavova, a ocjenjivanje negativnim svega što rade druge političke opcije, nesporno govori o zloupotrebi medija u predizborne svrhe, čime mediji izlaze iz okvira funkcije u kojoj trebaju djelovati i postaju neka vrsta političkog oruđa.

Helsinški komitet za ljudska prava u Bosni i Hercegovini u Izvještaju<sup>11</sup> o stanju ljudskih prava u Bosni i Hercegovini za period januar – decembar 2010. godine ističe da „uprkos naporima različitih organizacija koje okupljaju

---

10 „Na hrvatskom spektru političkog i medijskog utjecaja nema nacionalnih TV stanica. TV FBiH rijetki Hrvati doživljavaju kao svoju, lokalne televizije u Mostaru nemaju presudan uticaj na izbornu trku. Hrvatska politička elita je više okrenuta tiskovnim medijima, posebno dnevnim. U Mostaru izlazi bosanskohercegovačko izdanje Večernjeg lista i Dnevni list. Analitičari smatraju da Večernji list ozbiljna i utjecajna novina koja je otvorenija i bliskija HDZ BiH u odnosu na druge stranke, dok u Dnevnom listu dominira uređivačka politika protiv HDZ BiH, a prednost imaju HSP BiH, HDZ 1990 i Radom za boljitak.

I kod Bošnjaka je zanimljiva situacija. Analitičari procjenjuju da je najgledanija FTV apsolutno bliska SDP, dok za BHT niko ne tvrdi da je pristrana i njoj se priznaje apsolutna neovisnost i izbalansirano program, ali manji utjecaj. Utjecaj na Hayat TV, prema analitičarima ima SBiH i SBB. Od dnevnih novina, najtiražniji „Dnevni avaz“ nekada je bio bilten SDA, pa SBiH, danas je ozbiljan dnevnik i propagandno sredstvo vlasnika novoosnovane stranke SBB BiH. „Oslobođenje“ je bilo i ostalo najbliže SDP, kao i „Dani“, a njima se pripisuje i blagi uticaj na OBN televiziju.

Na srpskoj sceni vrijedi također podijeljeno društvo i medijima. Lider SNSD kontroliše veći broj medija, RTS je pod punom kontrolom, kao i najutjecajnije novine Nezavisne novine i Glas Srpski. BN TV ipak nije pod kontrolom SNSD kao ni Alternativna TV, jer za prvu smatraju analitičari kontrolira radikalni SDS, a drugu opozicija najviše PDP. Dnevnik Press izdanje niko ne kontroliše i ono je kritično spram svih politika“. Zoran Tomić, „Predizborno kroćenje medija u BiH“, [www.caportal.info](http://www.caportal.info), 16. 05. 2010. g.

11 [www.bh-hchr.org](http://www.bh-hchr.org).



medijske profesionalce, medijska scena ima velikih poteškoća da se zaštiti od neprofesionalnog djelovanja nekih pojedinaca ili čitavih redakcija, što je djelimično i posljedica političkih misija kojih su se prihvatili neki novinari i redakcije svodeći novinarstvo isključivo na zaštitu nacionalnih interesa“. Također se ističe veliki broj slučajeva kršenja medijskih sloboda i prava novinara, a najčešće fizički napadi, prijetnje, uskraćivanje informacija i slično.

Najbolji pokazatelj slobode medija i njihove zavisnosti i političkog uticaja u Bosni i Hercegovini, prikazala je i Američka nevladina organizacija za promicanje sloboda „Freedom House“ u „Izvještaju o slobodi medija u svijetu“ za 2010. godinu, kojim je BiH svrstana u zemlje sa „djelimično slobodnim“ medijima na 96. mjestu od ukupno 196. zemalja<sup>12</sup>.

U rezultatima Ispitivanja javnog mnijenja o slobodama medija u Bosni i Hercegovini<sup>13</sup> navodi se da ispitanici kao najvažnije prepreke slobodnom radu medija doživljavaju političku zavisnost, opću političku klimu u zemlji i finansijsku zavisnost medija, te smatraju da su političke stranke i političari najveći kršitelji novinarskih prava u BiH.

Pitanje uticaja i važnosti medija u izbornoj kampanji od izuzetnog je značaja posebno kada se ima u vidu njihova uloga u stvarnom uticanju na odluke birača. „Svjetska istraživanja pokazuju da različiti mediji imaju različitu ulogu tokom kampanje. Neki mediji su bolji za oblikovanje imidža kandidata i stranke (vizuelni) dok su drugi korisniji za plasiranje sadržaja (novine). Interpersonalnoj komunikaciji pripisuje se najjača persuazija, tj. uvjeravanje birača“.<sup>14</sup>

Kako su mediji u tranzicijskim zemljama, posebno u vrijeme izbornih aktivnosti, veoma podložni uticaju političkih vladajućih struktura koje ih koriste u cilju svoje promocije, to isti pod takvim uticajem vrlo često sadržaje svojih programa prikazuju kroz govor mržnje, izražen zbog uticaja politike političkog subjekta kojeg „zastupaju“. Veliki izazov zakonskom sankcionisanju govora mržnje jeste poštivanje slobode izražavanja, kao jednog od osnovnih ljudskih prava. Kako je zbog predratnih, ratnih i poslijeratnih dešavanja govor mržnje kontinuirano prisutan u medijima u Bosni i Hercegovini, time je na neki način postao i dio „kulture“ našeg društva, zbog čega se ne može očekivati njegovo brzo eliminisanje.

---

12 [www.dnevniavaz.com](http://www.dnevniavaz.com).

13 [www.media.ba](http://www.media.ba).

14 Zoran Tomić, „Predizborno kroćenje medija u BiH“, [www.caportal.info](http://www.caportal.info), 16. 05. 2010. g.

U Bosni i Hercegovini postoji snažna potreba političkih subjekata da utiču na medije i da preko njih u javnosti ukazuju na podršku za svoje političke platforme, odnosno da se u svakodnevnim izvještavanjima iznesu njihove interpretacije zbivanja, i predstave kao jedinstvene.

Trenutno stanje u Bosni i Hercegovini govori o tome da su mediji upoznati sa profesionalnim i etičkim standardima koji postoje u novinarstvu, ali da nažalost ne postoji optimalan prostor za primjenu tih pravila zbog političkih i drugih pritisaka, a sa druge strane u nešto manjem obimu ne postoji ni dovoljno snažna volja novinara da na profesionalan način odgovore izazovu fer i pravednog izvještavanja. „Sloboda govora u našoj se komunikacijskoj praksi realizira kao potpuno odsustvo odgovornosti za javno izrečeno. Bezbroj je primjera laži, obmana, smišljenih u političkim kabinetima, kojima se naprosto sluđuju građani (glasači). Bez imalo sumnje, provjere, bez kritičkog odnosa, te se informacije gotovo svakodnevno plasiraju u medijima, što na njihovog prosječnog konzumenta ostavlja posljedice tragično-iskrivljenog doživljaja stvarnosti“<sup>15</sup>.

Prema tome, budućnost medija kao i medijskih sadržaja od javnog interesa zavisi i zavisit će od niza javnih politika usmjerenih na kreiranje normalnog zakonskog i institucionalnog okruženja u Bosni i Hercegovini, u kojima je osigurana njihova nezavisnost o političkim centrima moći.

### **Zaključna razmatranja**

Sloboda mišljenja i izražavanja jedno je od osnovnih ljudskih prava u demokratskim sistemima u kojima svako, ne samo državljani, ima pravo reći šta misli. Pristup informacijama i slobodan dotok istih, glavna je odlika otvorenog i pluralističkog društva.

Različite konvencije i zakoni koji se primjenjuju u Bosni i Hercegovini garantuju, kako običnim građanima tako i medijskim profesionalcima, slobodu mišljenja i izražavanja koja je neophodan segment svakog demokratskog društva. Također, ti propisi obavezuju novinare i medijske kuće da fer, pošteno, profesionalno i nepristrasno izvještavaju javnost, uz političku nezavisnost. Međutim, kakvo je faktičko stanje, odnosno koliko mediji u Bosni i Hercegovini poštuju postojeće zakone i osnovna načela profesije, ali i koliko im se omogućava poštivanje istih, zavisi od niza faktora, mada je poznato da su nažalost često pod nekim višim uticajima.

---

15 Osmančević. E. „Majske pobjede i tuge“ str. 27. objavljeno u „Fatalna privlačnost bezvlašća“, 2010.

Bosanskohercegovački medijski prostor karakteriše veoma snažna manipulacija medijima od strane političkih stranaka što je posebno izraženo u vrijeme predizbornih aktivnosti, kao i izloženost prijetnjama i napadima na novinare što doprinosi ugrožavanju njihovih osnovnih sloboda. S toga je uloga medija u izbornom procesu izuzetna, sa obavezom da javnosti pruže potpune, istinite i nepristrasne informacije, kako bi građani mogli svoju odluku o izboru donijeti savjesno i nezavisno, kao što imaju obavezu prema političkim strankama i kandidatima da njihove poruke blagovremeno i tačno prenesu građanima.

Mediji u Bosni i Hercegovini ne mogu se nazvati slobodnim sve dok djeluju u jednom nacionalno-teritorijalno podijeljenom medijskom prostoru. Najuticajnije političke stranke našle su prostor da prenošenjem sukoba na političkoj sceni ovladaju i medijskim prostorom, koji je kao i društvo u Bosni i Hercegovini, podijeljeno.

Štampani mediji i televizijske stanice, najviše su izloženi političkom uticaju, pa čak i javni servisi od kojih se najviše očekuje kada je u pitanju sloboda medija. Izborni zakon Bosne i Hercegovine ne tretira pitanje štampanih medija tokom izborne kampanje, pa tako ni njihovog sankcionisanja za kršenje izbornih pravila, a poznato je da isti upravo zbog prevelikog političkog uticaja najčešće ih i krše, što je posljedica nepostojećih zakonskih rješenja i strogih sankcija. Privatni mediji su također izloženi političkim pritiscima, ali i dodatnim ekonomskim, čime postaju taoci vladajuće političke strukture. Čini se da su jedino za sada, internet (novi) mediji u odnosu na druge medije, prilično nezavisni jer pružaju mogućnost gotovo potpunog i slobodnog informisanja, raznovrsnog medijskog izvještavanja, otvorenost medijskog prostora različitim učesnicima, kao i otežanog nadzora dotoka informacija.

Kako pravo na slobodu mišljenja i izražavanja nije samo jedan od temelja demokratije, nego i preduslov za ostvarivanje mnogih drugih prava i sloboda, time za postojanje demokratije nije dovoljno samo u ustave zemalja uvesti odredbe o poštivanju ljudskih prava i sloboda građana, nego obezbijediti i uslove za ostvarivanje istih, a posebno zakonitost i javnost rada državnih i drugih javnih organa, slobodno djelovanje svih političkih subjekata koji poštuju demokratska pravila, kao i nezavisnost sistema informisanja. Državna tijela, pored nadzora u radu medija i njihovog ponašanja, treba da istima pruže slobodan rad i zaštitu, jer bez slobode i nezavisnosti medija nema ni slobodnih izbora. S toga je profesionalizam medija značajno pitanje medijskog razvoja i jačanja političke kulture.

## Literatura

1. Duraković, Nijaz „Uporedni politički sistemi“, Sarajevo, 2007.
2. Kebo, Ozren „Govor mržnje u medijima“ objavljeno u zborniku „ Medijska spoticanja u vremenu tranzicije“, Media plan institut, Sarajevo, 2005.
3. Malović, Stjepan „Mediji i izbori: manipulacije jače od regulative“, objavljeno u „Politička misao“, Vol XL br. 4, 2003.
4. Osmančević, Enes „Demokračnost www komuniciranja“, Sarajevo, 2009.
5. Osmančević, Enes „Majske pobjede i tuge, objavljeno u „Fatalna privlačnost bezvlašća“, 2010.

### Ostali izvori

1. Univerzalna deklaracija o ljudskim pravima.
2. Evropska konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda.
3. Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima.
4. Ustav Bosne i Hercegovine
5. Izborni zakon BiH („Službeni glasnik BiH“ br. 23/01, 7/02, 9/02, 20/02, 25/02, 4/04, 20/04, 25/05, 52/05, 65/05, 77/05, 11/06, 24/06, 32/07, 33/08, 37/08 i 32/10).

### Web site

1. [www.caportal.info](http://www.caportal.info).
2. [www.dnevniavaz.com](http://www.dnevniavaz.com).
3. [www.bh-hchr.org](http://www.bh-hchr.org).
4. [www.media.ba](http://www.media.ba).